

УДК 512.815

АНАЛОГИ ПРЯМОЇ ТА ОБЕРНЕНОЇ ТЕОРЕМИ РОБЕРТСА ДЛЯ ТЕРНАРНИХ ФОРМ

Л. БЕДРАТЮК

Для тернарних форм доводяться аналоги добре відомої в теорії інваріантів теореми Робертса. Встановлено, що незвідні коваріанти, контраваріанти та змішані конкомітанти тернарної форми однозначно визначаються їхніми старшими членами.

Analogues of invariant theory's well-known Roberts theorem are proved for ternary forms. We established that covariants, contravariants and mixed concomitants of a ternary form are uniquely determined by their lead coefficients.

1. ВСТУП

Розглянемо $\mathbb{K}$ -векторний простір T_n тернарних форм степеня n :

$$u(x_1, x_2, x_3) = \sum_{i+j \leq n} \frac{n!}{i!j!(n-(i+j))!} a_{i,j} x_1^{n-(i+j)} x_2^i x_3^j,$$

де $a_{i,j} \in \mathbb{K}$, а $\mathbb{K}$ – поле нульової характеристики. Координатне кільце R_n простору T_n ототожнимо з алгеброю многочленів $k[A] := \mathbb{K}[a_{0,0}, a_{1,0}, \dots, a_{0,n}]$ від $\frac{1}{2}(n+1)(n+2)$ змінних, а координатне кільце простору $T_n \oplus \mathbb{K}^3 \oplus (\mathbb{K}^3)^*$ ототожнимо з кільцем многочленів $\mathbb{K}[A, X, U] := \mathbb{K}[A, x_1, x_2, x_3, u_1, u_2, u_3]$. Стандартна дія групи SL_3 підстановками на T_n індукує дію SL_3 і на кільці $\mathbb{K}[A, X, U]$. Поліноміальні функції з R_n , та $\mathbb{K}[A, X, U]$, які залишаються інваріантними відносно дії групи SL_3 утворюють кільця $R_n^{SL_3}$, та $\mathbb{K}[A, X, U]^{SL_3}$, які називаються, відповідно, кільцями інваріантів та змішаних конкомітантів тернарної форми степеня n . Кільце $\mathbb{K}[A, X]^{SL_3}$ та кільце $\mathbb{K}[A, U]^{SL_3}$ називаються кільцями коваріантів та контраваріантів тернарної форми степеня n (див. [1]). Зокрема, форма $u(x_1, x_2, x_3)$ буде коваріантом степеня n . Для довільного многочлена, який є однорідним по кожному наборі змінних A , X та U , його степені відносно цих наборів називаються відповідно степенем, порядком та класом.

Знаходження явного вигляду комітантів – породжуючих елементів вищезначених кілець інваріантів, є основною задачею класичної теорії інваріантів, яка була розв'язана ще Горданом [2], але лише для $n \leq 3$. Найвищим досягненням того періоду було обчислення в докторській дисертації Е. Ньотер [3] мінімальної системи із 331 породжуючих кілець інваріантів $\mathbb{K}[A]^{SL_3}$ для $n = 4$. Майже всі відомі конкомітанти отримані в неявному вигляді символічним методом, коли конкомітанти зображуються через трансектанти, тобто як результат дії деякого SL_3 -інваріантного диференціального оператора на конкомітанти менших степенів.

Одним із підходів до вивчення комітантів могло би бути встановлення аналогу теореми Робертса для тернарних форм. В класичному формулюванні теорема Робертса стверджує (див. [4], [5]), що всякий коваріант бінарної форми степеня n відносно дії групи SL_2 однозначно визначається своїм старшим членом – коефіцієнтом біля x_1^n . В свою чергу, старший член всякого коваріанта бінарної форми є інваріантом одновимірної підалгебри верхніх трикутних матриць, іншими словами, він є старшим вектором деякого незвідного

sl_2 -модуля. Тому проблема опису кільця коваріантів бінарних форм зводиться до питання опису кільця інваріантів підалгебри верхніх трикутних матриць в алгебрі Лі sl_2 .

В даній роботі для комітантів тернарних форм степеня n доведені твердження, які є аналогами теореми Робертса. Показано, що коефіцієнти незвідного комітанта породжують незвідний sl_3 -модуль в $k[A]$ і старший коефіцієнт комітанта буде старшим вектором цього модуля. Справедливе і обернене твердження – всякий інваріант алгебри верхніх трикутних матриць UT_3 є старшим вектором деякого sl_3 -модуля. Таким чином, встановлені твердження зводять задачу знаходження породжуючих елементів кільця $\mathbb{K}[A, X, U]^{SL_3}$ до простішої задачі знаходження породжуючих елементів кільця $\mathbb{K}[A]^{UT_3}$.

2. ЕЛЕМЕНТИ КАЗИМІРА

Дамо означення елемента Казиміра, який буде головним обчислювальним засобом при вивченні комітантів тернарної форми.

Означення 1. Симетричним добутком $U \cdot V$ векторних просторів V та U назовемо підалгебру симетричної алгебри $S(U \oplus V)$, породжену елементами вигляду uv , $v \in V$, $u \in U$

Якщо простори U , $V \in sl_3$ -модулями то їхній симетричний добуток $U \cdot V$ також буде sl_3 -модулем, якщо покласти

$$g(uv) = g(u)v + ug(v),$$

для всіх $g \in sl_3$, $v \in V$, $u \in U$.

Означення 2. Всякий інваріант sl_3 -модуля $U \cdot V$ називається елементом Казиміра.

Теорема 1. Припустимо, що U , V – два sl_3 -модулі. В sl_3 -модулі $U \cdot V$ елемент Казиміра існує тоді і лише тоді, коли $U \cong V^*$.

Доведення. Припустимо, що $U \cong V^*$, $m = \dim U$. Виберемо в просторах V і V^* дуальні базиси $\{v_i\}$, $\{v_i^*\}$, $i = 1 \dots m$. Довільний елемент $z \in sl_3$ діє як лінійний оператор в V і V^* . Добре відомо, що матриці $C = \{c_{ij}\}$, $C^* = \{c_{ij}^*\}$ цього оператора в дуальних базисах зв'язані співвідношенням $C^* = (-C)^T$. Покажемо, що елемент

$$v_1 v_1^* + v_2 v_2^* + \dots + v_m v_m^* \in V \cdot V^*,$$

є інваріантом. Маємо

$$\begin{aligned} z\left(\sum_{i=1}^m v_i v_i^*\right) &= \sum_{i=1}^m (z(v_i) v_i^* + v_i z(v_i^*)) = \sum_{i=1}^m \left(\sum_{j=1}^m c_{ij} v_j v_i^* + v_i z(v_i^*)\right) = \\ &= \sum_{i=1}^m \left(\sum_{j=1}^m c_{ji} v_i v_j^* + v_i z(v_i^*)\right) = \sum_{i=1}^m v_i \left(\sum_{j=1}^m c_{ij} v_j^* + z(v_i^*)\right) = 0. \end{aligned}$$

Припустимо тепер, що елемент

$$v_1 u_1 + v_2 u_2 + \dots + v_m u_m \in V \cdot U$$

є інваріантом. Аналогічно знаходимо

$$z\left(\sum_{i=1}^m v_i u_i\right) = \sum_{i=1}^m v_i \left(\sum_{j=1}^m c_{ji} u_j + z(u_i)\right).$$

Рівність нулю можлива лише тоді, коли для всіх i буде виконуватися $\sum_{j=1}^m c_{ji} u_j + z(u_i) = 0$, тобто дія z на U є контрагредієнтною до дії на V , а це означає, що $U \cong V^*$. $\square$

Елемент Казиміра sl_3 -модуля $U \cdot V$ будемо позначати $\Delta(U, V)$. Якщо в просторах U, V задано контрагредієнтні базиси

$$U := \langle u_1, u_2, \dots, u_m \rangle, \quad V := \langle v_1, v_2, \dots, v_m \rangle,$$

то

$$\Delta(U, V) = u_1 v_1 + u_2 v_2 + \dots + u_m v_m.$$

Можна показати, що елемент Казиміра не залежить від вибору пар дуальних базисів в просторах U і V^* .

3. РЕАЛІЗАЦІЯ sl_3 -МОДУЛІВ В $k[A]$.

Незвідний sl_3 -модуль з старшою вагою $[m_1, m_2]$ будемо позначати Γ_{m_1, m_2} , або, бажаючи явно вказати старший вектор v – $\Gamma_{m_1, m_2}(v)$. Розмірність простору Γ_{m_1, m_2} рівна (див. [6])

$$\frac{1}{2}(m_1 + 1)(m_2 + 1)(m_1 + m_2 + 2).$$

Старший вектор sl_3 -модуля Γ_{m_1, m_2} є інваріантом підалгебри UT_3 верхніх трикутних матриць. Аналогічно молодший вектор цього модуля є інваріантом підалгебри DT_3 нижніх трикутних матриць. Якщо вектор u є старшим вектором старшої ваги $[m_1, m_2]$, то справедливе співвідношення (див. [7])

$$\Gamma_{m_1, m_2}(u) = \mathfrak{U}(DT_3)(u),$$

де через $\mathfrak{U}(L)$ позначено універсальну огортуючу алгебру алгебри Лі L . Аналогічно для молодшого вектора v ваги $[-m_1, -m_2]$ отримаємо

$$\Gamma_{m_1, m_2}(v) = \mathfrak{U}(UT_3)(v).$$

Позначимо через E_{ij} , $i, j = 1 \dots 3$, матричні одиниці, тобто такі матриці у яких на перетині i -го рядка та j -го стовпчика знаходиться одиниця, а на всіх інших місцях нулі. Має місце співвідношення

$$[E_{ij}, E_{kl}] := E_{ij}E_{kl} - E_{kl}E_{ij} = \delta_{jk}E_{il} - \delta_{il}E_{kj}.$$

Матриці E_{12}, E_{23}, E_{13} утворюють базис підалгебри UT_3 верхніх трикутних матриць, матриці E_{21}, E_{32}, E_{31} утворюють базис підалгебри DT_3 нижніх трикутних матриць. Матриці $E_{11}-E_{22}, E_{22}-E_{33}$, та $E_{11}-E_{33}$, породжують картанівську підалгебру в sl_3 .

Для довільного sl_3 -модуля V позначимо через D_1, D_2, D_3 лінійні оператори з $\text{End}(V)$, які відповідають дії на V відповідно елементів E_{12}, E_{23}, E_{13} . Аналогічно оператори $\hat{D}_1, \hat{D}_2, \hat{D}_3$ відповідають дії на V відповідно елементів E_{21}, E_{32}, E_{31} , оператори E_1, E_2 , і E_3 відповідають дії відповідно елементів $E_{11}-E_{22}, E_{22}-E_{33}, E_{11}-E_{33}$.

Випишемо комутаційні співвідношення між цими операторами, які нам будуть потрібні в подальшому:

$$\begin{aligned} [E_1, D_1] &= 2D_1, & [E_1, D_3] &= D_3, & [D_2, \hat{D}_1] &= 0, \\ [E_1, \hat{D}_1] &= -2\hat{D}_1, & [E_1, \hat{D}_3] &= -\hat{D}_3, & [E_1, \hat{D}_2] &= \hat{D}_2, \\ [D_1, \hat{D}_1] &= E_1, & [D_1, \hat{D}_3] &= -\hat{D}_2, & [D_1, \hat{D}_2] &= 0, \\ [E_1, D_2] &= -D_2, & [D_2, \hat{D}_3] &= -\hat{D}_1, & [D_2, \hat{D}_2] &= E_2, \\ [D_3, \hat{D}_1] &= -D_2, & [D_3, \hat{D}_3] &= -D_1, & [D_3, \hat{D}_2] &= E_2. \end{aligned}$$

Алгебра sl_3 діє на векторному просторі

$$X := \langle x_1, x_2, x_3 \rangle,$$

диференціюваннями, а саме

$$\begin{aligned} D_1 &= -x_2 \frac{\partial}{\partial x_1}, & D_2 &= -x_3 \frac{\partial}{\partial x_2}, \\ E_1 &= x_2 \frac{\partial}{\partial x_2} - x_1 \frac{\partial}{\partial x_1}, & E_2 &= x_3 \frac{\partial}{\partial x_3} - x_2 \frac{\partial}{\partial x_2}, \\ \hat{D}_1 &= -x_1 \frac{\partial}{\partial x_2}, & \hat{D}_2 &= -x_2 \frac{\partial}{\partial x_3}, \\ D_3 &= -x_3 \frac{\partial}{\partial x_1}, & E_3 &= x_3 \frac{\partial}{\partial x_3} - x_1 \frac{\partial}{\partial x_1}, \\ \hat{D}_3 &= -x_1 \frac{\partial}{\partial x_3}. \end{aligned}$$

Векторний простір X є стандартним незвідним sl_3 -модулем ізоморфним до $\Gamma_{0,1}$, а векторний простір $U := \langle u_1, u_2, u_3 \rangle \cong X^*$ є незвідним sl_3 -модулем ізоморфним до $\Gamma_{1,0}$. Відповідний елемент Казіміра

$$u := \Delta(X, U) = x_1 u_1 + x_2 u_2 + x_3 u_3,$$

називається універсальним коваріантом.

Симетричні степені $S^m(X)$ і $S^m(U)$ є незвідними sl_3 -модулями ізоморфними відповідно до $\Gamma_{0,m}$ і $\Gamma_{m,0}$.

Вивчимо дію алгебри sl_3 на породжуючі елементи кільця R_n .

Пропозиція 1. *В sl_3 -модулі R_n відповідні диференціальні оператори діють за формулами*

$$\begin{aligned} D_1(a_{i,j}) &= i a_{i-1,j}, & D_2(a_{i,j}) &= j a_{i+1,j-1}, \\ \hat{D}_1(a_{i,j}) &= (n - (i + j)) a_{i+1,j}, & \hat{D}_2(a_{i,j}) &= i a_{i-1,j+1}, \\ D_3(a_{i,j}) &= (n - (i + j)) a_{i,j+1}, & D_3(a_{i,j}) &= j a_{i,j-1}, \\ E_1(a_{i,j}) &= (n - (2i + j)) a_{i,j}, & E_2(a_{i,j}) &= (i - j) a_{i,j}, \\ E_3(a_{i,j}) &= (d - (i + 2j)) a_{i,j}. \end{aligned}$$

Доведення. Для доведення використаємо той факт, що форма $u(x_1, x_2, x_3)$ є коваріантом і тому кожен з операторів $D_i, \hat{D}_i$ повинен зануляти її. Зокрема, для диференціювання D_1 , маємо

$$\begin{aligned} D_1(u(x_1, x_2, x_3)) &= \sum_{i+j \leq n} \frac{n!}{i!j!(n-(i+j))!} (D_1(a_{i,j}) x_1^{n-(i+j)} x_2^i x_3^j + a_{i,j} D_1(x_1^{n-(i+j)} x_2^i x_3^j)) = \\ &= D_1(a_{0,1}) x_1^{n-1} x_3 + \dots + D_1(a_{0,n}) \frac{1}{n!} x_3^n + \sum_{\substack{i+j \leq n \\ i > 0}} \left(D_1(a_{i,j}) - i a_{i-1,j} \right) x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j. \end{aligned}$$

Тому рівність $D_1(u(x_1, x_2, x_3)) = 0$ можлива лише за умови, що всі коефіцієнти рівні нулю, отже, маємо $D_1(a_{0,j}) = 0$ для всіх $0 \leq j \leq n$, і $D_1(a_{i,j}) = i a_{i-1,j}$, що і потрібно було показати. В такий самий спосіб визначається дія інших операторів на кільці R_n . $\square$

Якщо елемент $a \in K[A]$ є власним вектором оператора E_i , $i = 1, 2$, то його власне значення будемо позначати $\omega_i(a)$ і називати i -вагою елемента a , а такий елемент a будемо називати ваговим вектором. Зрозуміло, що i -вага є лінійною, адитивною функцією на множині вагових векторів. Однорідний многочлен a з $K[A]$ називається ізобарним, якщо він буде ваговим відносно обох операторів E_1, E_2 . У цьому випадку набір $[\omega_1(a), \omega_2(a)]$ буде називатися вагою многочлена a .

Теорема 2. *Нехай $V := \{v_k\}$ $V^* := \{v_k^*\}$ – два дуальні sl_3 -модулі, причому всі базисні вектори є ваговими векторами. Якщо для деякого номера i елемент $v_i \in V$ є старшим вектором у V , то v_i^* буде молодшим вектором у V^* .*

Доведення. Оскільки базисні вектори є ваговими, то ваговим буде і елемент $v_i v_i^*$, його вага рівна

$$[\omega_1(v_i) + \omega_1(v_i^*), \omega_2(v_i) + \omega_2(v_i^*)].$$

Із умов $E_1(\Delta(V, V^*)) = E_2(\Delta(V, V^*)) = 0$ випливає що і $E_1(v_i v_i^*) = E_2(v_i v_i^*) = 0$ звідки знаходимо, що $\omega_1(v_i^*) = -\omega_1(v_i)$, $\omega_2(v_i^*) = -\omega_2(v_i)$. Нехай для деякого номера i елемент v_i є старшим вектором sl_3 -модуля V старшої ваги $[\omega_1(v_i), \omega_2(v_i)]$. Тоді вектор v_i^* має вагу $-\omega_1(v_i), \omega_2(v_i)$ і ця вага буде молодшою вагою sl_3 -модуля V^* . $\square$

Наступні теореми встановлюють правила обчислень в sl_3 -модулі $\mathfrak{U}(UT_3)(a)$, де a є старшим вектором в $k[A]$.

Пропозиція 2. *Нехай a – однорідний, ізобарний многочлен з $k[A]$. Тоді*

$$E_1(\hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a)) = (\omega_1(a) - 2\alpha + \beta - \gamma) \hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a),$$

$$E_2(\hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a)) = (\omega_2(a) + \alpha - 2\beta + \gamma) \hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a).$$

Доведення. (i) Використовуючи комутаційне співвідношення $[E_1, \hat{D}_1] = -2\hat{D}_1$ отримаємо, що

$$\begin{aligned} E_1 \hat{D}_1(a) &= [E_1, \hat{D}_1](a) + D_1(E_1(a)) = \\ &= -2\hat{D}_1(a) + \omega_1(a) \hat{D}_1(a) = (\omega_1(a) - 2) \hat{D}_1(a). \end{aligned}$$

В загальному випадку маємо, що

$$E_1 \hat{D}_1^\alpha(a) = (\omega_1(a) - 2\alpha) \hat{D}_1^\alpha(a).$$

Враховуючи співвідношення $[E_1, \hat{D}_2] = \hat{D}_2$, та $[E_1, \hat{D}_3] = -\hat{D}_3$ знаходимо, що

$$E_1 \hat{D}_2^\beta(a) = (\omega_1(a) + \beta) \hat{D}_2^\beta(a),$$

$$E_1 \hat{D}_3^\gamma(a) = (\omega_1(a) - \gamma) \hat{D}_3^\gamma(a).$$

В загальному випадку отримаємо

$$E_1(\hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a)) = (\omega_1(a) - 2\alpha + \beta - \gamma) \hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a).$$

(ii) Аналогічними міркуваннями, враховуючи співвідношення

$$[E_2, \hat{D}_1] = D_1, [E_2, \hat{D}_2] = -2\hat{D}_2, [E_2, \hat{D}_3] = -\hat{D}_3,$$

знаходимо

$$E_2(\hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a)) = (\omega_2(a) + \alpha - 2\beta - \gamma) \hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a).$$

$\square$

Як наслідок отримуємо, що довільний незвідний sl_3 -модуль V в $k[A]$ із старшим вектором a старшої ваги $[d_1, d_2]$ розкладається в суму вагових підпросторів $V_{(i,j)}$, де

$$V_{(i,j)} = \{\hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a), \lambda_1 = i, \lambda_2 = j\}.$$

Тут $\lambda_1 := \omega_1(a) - 2\alpha + \beta - \gamma$, $\lambda_2 := \omega_2(a) + \alpha - 2\beta - \gamma$ і $[-d_1, -d_2] \leq [i, j] \leq [d_1, d_2]$.

Пропозиція 3. Нехай a – однорідний ізобарний многочлен з $k[A]^{UT_3}$. Тоді

$$\begin{aligned} D_1(\hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a)) &= \alpha(\lambda_1 + \alpha + 1) \hat{D}_1^{\alpha-1} \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a) - \gamma \hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^{\beta+1} \hat{D}_3^{\gamma-1}(a), \\ D_2(\hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a)) &= \beta(\omega_2(a) - \beta + 1) \hat{D}_1^\alpha \hat{D}_2^{\beta-1} \hat{D}_3^\gamma(a) + \gamma \hat{D}_1^{\alpha+1} \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^{\gamma-1}(a). \end{aligned}$$

Доведення. Доведемо лише першу формулу, оскільки друга формула доводиться за тією ж схемою. Маємо

$$D_1 \hat{D}_3(a) = [D_1, \hat{D}_3](a) + \hat{D}_3 D_1(a) = -\hat{D}_2(a).$$

За індукцією неважко показати, що

$$D_1 \hat{D}_3^\gamma(a) = -\gamma \hat{D}_2 \hat{D}_3^{\gamma-1}(a),$$

і, враховуючи комутативність операторів D_1 і $\hat{D}_2$, знаходимо

$$D_1 \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a) = -\gamma \hat{D}_2^{\beta+1} \hat{D}_3^{\gamma-1}(a).$$

Для довільного однорідного ізобарного a' маємо

$$D_1 \hat{D}_1(a') = [D_1, \hat{D}_1](a') + \hat{D}_1 D_1(a') = \omega_1(a') + \hat{D}_1 D_1(a').$$

В загальному випадку отримаємо

$$D_1 \hat{D}_1^\alpha(a') = \left(\sum_{\tau=0}^{\alpha-1} \omega_1(\hat{D}_1^\tau(a')) D_1^{\alpha-1-\tau}(a') + D_1^\alpha D_1(a') \right) = \alpha(\omega_1(a') - \alpha + 1) D_1^{\alpha-1}(a') + \hat{D}_1^\alpha D_1(a').$$

Підставивши $a' = \hat{D}_2^\beta \hat{D}_3^\gamma(a)$, отримаємо необхідне співвідношення. $\square$

4. КОВАРІАНТИ ТЕРНАРНОЇ ФОРМИ

Наступне твердження є аналогом відомої теореми Робертса про коваріанти бінарної форми.

Теорема 3. Нехай

$$f = \sum_{i+j \leq d} \frac{d!}{i!j!(d-(i+j))!} b_{i,j} x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j, \quad b_{i,j} \in k[A]$$

– незвідний коваріант порядку d . Тоді :

- (i) векторний простір $B_d := \langle \{b_{i,j}\}, i+j \leq d \rangle$ буде незвідним sl_3 -модулем ізоморфним до $\Gamma_{d,0}$.
- (ii) елемент $b_{0,0}$ буде старшим вектором sl_3 -модуля B_d з старшою вагою $[d, 0]$.
- (iii) коваріант f є елементом Казимира,
 $f = \Delta(B_d, S^d(X))$ і записується у вигляді

$$f = \sum_{i+j \leq d} \frac{1}{i!j!} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j (b_{0,0}) x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j.$$

Доведення. (i) Очевидно, що f є інваріантом sl_3 -модуля $B_d \cdot S^d(X)$. Тому із теореми 1 отримуємо $B_d \cong S^d(X)^* \cong \Gamma_{d,0}$.

(ii) Аналогічно, як і у пропозиції 1 знаходимо дію на B_d диференціальних операторів, які відповідають породжуючим елементам алгебри sl_3 :

$$\begin{aligned} D_1(b_{i,j}) &= i b_{i-1,j}, & D_2(b_{i,j}) &= j b_{i+1,j-1}, \\ \hat{D}_1(b_{i,j}) &= (d - (i+j)) b_{i+1,j}, & \hat{D}_2(b_{i,j}) &= i b_{i-1,j+1}. \end{aligned}$$

Очевидно, що в B_d є лише один інваріант алгебри DT_3 , а саме $b_{0,0}$, тому $b_{0,0}$ є старшим вектором sl_3 -модуля B_d з вагою $[d, 0]$.

(iii) Оскільки b_{00} є старшим вектором незвідного модуля B_d , то $B_d = \mathfrak{U}(DT_3)(b_{00})$ (див., наприклад, [7]). Тому всі b_{ij} можна виразити через степені операторів $\hat{D}_1$, $\hat{D}_2$, і $\hat{D}_3$. Використовуючи явний вигляд дії цих операторів неважко показати, що

$$b_{i,j} = \frac{1}{m(m-1)\dots(m-(i+j-1))} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j(b_{0,0}).$$

Базиси $\left\{ \frac{d!}{i!j!(d-(i+j))!} b_{i,j} \right\} = \left\{ \frac{1}{i!j!} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j(b_{i,j}) \right\}$ та $\left\{ x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j \right\}$, $i+j \leq d$ є взаємно дуальними, тому

$$f = \Delta(B_d, S^d(X)) = \sum \frac{1}{i!j!} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j(b_{0,0}) x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j.$$

Тут сума береться по таких індексах i, j , для яких $i+j \leq d$. $\square$

Отже, всякий незвідний коваріант однозначно визначається своїм старшим коефіцієнтом, який є інваріантом підалгебри UT_3 , утвореної верхньо-три-кутними матрицями.

Для формулювання оберненої теореми введемо поняття порядку многочлена відносно операторів $\hat{D}_1$, $\hat{D}_2$.

Означення 3. Для довільного многочлена

$z \in \mathbb{K}[A, X, U]$ набір $[z] := [\text{ord}_1(z), \text{ord}_2(z)]$, де

$$\text{ord}_i(z) := \max\{s, \hat{D}_i^s(a) \neq 0\}, i = 1, 2$$

називається порядком z відносно оператора $\hat{D}_i$.

Цілі числа $\text{ord}_i(z)$, $i = 1, 2$ будемо називати i -порядком многочлена z відносно диференціювання $\hat{D}_i$. Коректність означення порядку впливає із того, що оператори диференціювання $\hat{D}_1$, $\hat{D}_2$ є локально нільпотентними в кільці $\mathbb{K}[A, X, U]$.

Покажемо, що для однорідних, ізобарних елементів з $\mathbb{K}[A]^{UT_3}$ їхні порядки співпадають з відповідними вагами. Справедливе наступне твердження

Пропозиція 4. Нехай a однорідний, ізобарний елемент з $\mathbb{K}[A]^{UT_3}$. Тоді $[a] = [\omega_1(a), \omega_2(a)]$.

Доведення. Покажемо, що $\omega_1(a) = \text{ord}_1(a)$. За означенням порядку елемента маємо, що

$$\hat{D}_1^{\text{ord}_1(a)+1}(a) = 0.$$

З іншого боку, враховуючи пропозицію 2 отримаємо

$$\begin{aligned} D_1(\hat{D}_1^{\text{ord}_1(a)+1}(a)) &= \\ &= (\text{ord}_1(a) + 1)(\omega_1(a) - \text{ord}_1(a)) \hat{D}_1^{\text{ord}_1(a)}(a) = 0. \end{aligned}$$

Отже, $\omega_1(a) = \text{ord}_1(a)$, що і потрібно було довести. Аналогічно показується, що $\omega_2(a) = \text{ord}_2(a)$. $\square$

Теорема 4. Нехай a – однорідний, незвідний, ізобарний елемент з $\mathbb{K}[A]^{DT_3}$ порядку $[d, 0]$. Тоді

(i) векторний простір

$$\bar{B}_d := \mathfrak{U}(UT_3)a = \left\{ \frac{1}{[d, i+j-1]!} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j(a), i+j \leq d \right\},$$

є незвідним sl_3 -модулем ізоморфним до $\Gamma_{d,0}$.

(ii) елемент Казимира $\Delta(\bar{B}_d, S^d(X))$ є коваріантом порядку d тернарної форми.

Доведення. (i) Покладемо

$$\bar{b}_{i,j} = \frac{1}{[d, i+j-1]!} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j(a).$$

Тоді

$$\begin{aligned} D_1(\bar{b}_{i,j}) &= D_1 \left(\frac{1}{[d, i+j-1]!} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j(a) \right) = \\ &= \frac{i(\omega_1(a) - i - j + 1)}{[d, i+j-1]!} \hat{D}_1^{i-1} \hat{D}_3^j(a) - j \hat{D}_1^i \hat{D}_2 \hat{D}_3^{j-1}(a). \end{aligned}$$

Враховуючи комутативність операторів $\hat{D}_2$ та $\hat{D}_3$ і те, що $\text{ord}_2(a) = 0$, тобто $\hat{D}_2(a) = 0$, отримаємо, що другий доданок рівний нулю. Взявши до уваги те, що $\omega_1(a) = d$, отримаємо

$$\begin{aligned} D_1(\bar{b}_{i,j}) &= \frac{i}{[d, i+j-1]!} (d - i - j + 1) \hat{D}_1^{i-1} \hat{D}_3^j(a) = \\ &= \frac{i}{[d, i+j-2]!} \hat{D}_1^{i-1} \hat{D}_3^j(a) = i \bar{b}_{i-1,j}. \end{aligned}$$

Далі,

$$\begin{aligned} \hat{D}_1(\bar{b}_{i,j}) &= \frac{1}{[d, i+j-1]!} \hat{D}_1^{i+1} \hat{D}_3^j(a) = \\ &= \frac{d - (i+j)}{[d, i+j]!} \hat{D}_1^{i+1} \hat{D}_3^j(a) = (d - (i+j)) \bar{b}_{i+1,j}. \end{aligned}$$

Аналогічно знаходимо, що $D_2(\bar{b}_{i,j}) = j \bar{b}_{i+1,j-1}$ і

$\hat{D}_2(\bar{b}_{i,j}) = i \bar{b}_{i-1,j+1}$. Таким чином, векторний простір $\bar{B}_d \in sl_3$ -модулем, причому дія алгебри sl_3 співпадає з її дією на sl_3 -модулі R_d , див. пропозицію 1. Оскільки розмірності просторів $\bar{B}_d$ і R_d рівні $\frac{1}{2}(d+1)(d+2)$, то $\bar{B}_p \cong R_d \cong \Gamma_{d,0}$.

(ii) Розглянемо білінійну форму

$$(\cdot, \cdot) : \bar{B}_d \times S^d(X) \rightarrow \mathbb{K},$$

значення якої на базисних елементах відповідних просторів визначається за формулою

$$(\bar{b}_{kl}, x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j) = \frac{i!j!(d-(i+j))!}{d!} \delta_{ik} \delta_{jl},$$

тут δ_{ij} – символ Кронекера.

Перевіримо, що ця форма є sl_3 -інваріантною, тоб-то для всіх $g \in sl_3$, $u \in \bar{B}_d$, $v \in S^d(X)$ має місце співвідношення $(g(u), v) + (u, g(v)) = 0$.

Для оператора D_1 маємо

$$\begin{aligned} (D_1(\bar{b}_{kl}), x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j) &= k(\bar{b}_{k-1l}, x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j) = \\ &= k \frac{i!j!(d-(i+j))!}{d!} \delta_{k-1i} \delta_{lj} = (i+1) \frac{i!j!(d-(i+j))!}{d!}, \end{aligned}$$

і

$$\begin{aligned} (\bar{b}_{kl}, D_1(x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j)) &= - \frac{(\bar{b}_{kl}, x_1^{d-(i+j+1)} x_2^{i+1} x_3^j)}{(d-(i+j))^{-1}} = \\ &= -(d-(i+j)) \frac{(i+1)!j!(d-(i+j+1))!}{d!} \delta_{ki+1} \delta_{lj} = \\ &= - \frac{(i+1)!j!(d-(i+j))!}{d!}. \end{aligned}$$

Таким чином,

$$(D_1(\bar{b}_{kl}), x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j) + (\bar{b}_{kl}, D_1(x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j)) = 0.$$

Аналогічно виконується перевірка інваріантності і для операторів $\hat{D}_1$, D_2 і $\hat{D}_2$. Отже, білінійна форма $(\cdot, \cdot) \in sl_3$ -інваріантною і тому базиси

$$\left\{ \frac{d!}{i!j!(d-(i+j))!} \bar{b}_{i,j} \right\} \text{ та } \{x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j\}, i+j \leq d,$$

взаємно дуальні.

Відповідний елемент Казимира $\in sl_3$ -інваріантом і має вигляд

$$\Delta(\bar{B}_d, S^d(X)) = \sum_{i+j \leq d} \frac{n!}{i!j!(d-(i+j))!} \bar{b}_{i,j} x_1^{d-(i+j)} x_2^i x_3^j,$$

тобто є коваріантом степеня d . □

5. КОНТРАВАРІАНТИ ТЕРНАРНОЇ ФОРМИ

Перейдемо до вивчення контраваріантів тернарної форми. Аналогічно, як і у випадку коваріантів мають місце наступні теореми

Теорема 5. *Нехай*

$$f = \sum_{i+j \leq d} \frac{d!}{i!j!(d-(i+j))!} c_{i,j} u_3^{d-(i+j)} u_1^i u_2^j, \quad c_{i,j} \in k[A],$$

– незвідний контраваріант порядку d . Тоді

- (i) векторний простір $C_d := \langle \{c_{i,j}\}, i+j \leq d \rangle$ є незвідним sl_3 -модулем ізоморфним $\Gamma_{0,d}$.
- (ii) елемент $c_{0,0}$ є старшим вектором sl_3 -модуля C_d з вагою $[0, d]$.
- (iii) контраваріант f є елементом Казимира

$$f = \Delta(C_d, S^d(U)),$$

який записується у вигляді

$$f = \sum_{i+j \leq d} \frac{(-1)^{i+j}}{i!j!} \hat{D}_2^j \hat{D}_3^i (c_{0,0}) u_3^{n-(i+j)} u_1^i u_2^j.$$

Доведення. (i) Очевидно, що f є інваріантом sl_3 -модуля $C_d \cdot S^d(U)$. Тому, із теореми 1 отримуємо

$$C_d \cong S^d(X)^* \cong \Gamma_{0,d}.$$

(ii) Аналогічно, як і у пропозиції 1 знаходимо дію на C_d диференціальних операторів, які відповідають породжуючим елементам алгебри sl_3 :

$$\begin{aligned} D_1(c_{i,j}) &= -i c_{i-1,j+1}, & D_2(c_{i,j}) &= -j c_{i,j-1}, \\ \hat{D}_2(c_{i,j}) &= -(d-(i+j)) c_{i,j+1}, & \hat{D}_1(c_{i,j}) &= -j c_{i+1,j-1}, \\ \hat{D}_3(c_{i,j}) &= -(d-(i+j)) c_{i+1,j}, & D_3(c_{i,j}) &= -i c_{i-1,j}. \end{aligned}$$

Очевидно, що в C_d є лише один інваріант алгебри DT_3 , а саме $c_{0,0}$, тому $c_{0,0}$ є старшим вектором незвідного sl_3 -модуля C_d з вагою $[0, d]$.

(iii) Оскільки елемент $c_{0,0}$ є старшим вектором незвідного sl_3 -модуля C_d , то $C_d = \mathfrak{U}(DT_3)(c_{0,0})$. Тому всі $c_{i,j}$ можна виразити через степені операторів $\hat{D}_1$, $\hat{D}_2$, і $\hat{D}_3$. Використовуючи явний вигляд дії цих операторів неважко показати, що

$$b_{i,j} = \frac{(-1)^{i+j}}{[m, i+j-1]!} \hat{D}_2^j \hat{D}_3^i (c_{0,0}).$$

Базиси $\left\{ \frac{d! c_{i,j}}{i!j!(d-(i+j))!} \right\} = \left\{ \frac{(-1)^{i+j}}{i!j!} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j(c_{0,0}) \right\}$ та $\{u_3^{d-(i+j)} u_1^i u_2^j\}$, $i + j \leq d$ є взаємно дуальними, тому

$$\Delta(B_d, S^d(U)) = \sum_{i+j \leq d} \frac{(-1)^{i+j} \hat{D}_1^i \hat{D}_3^j(c_{0,0}) u_3^{d-(i+j)} u_1^i u_2^j}{i!j!}.$$

□

Отже, кожен незвідний контраваріант однозначно визначає своїм старшим членом, який є інваріантом алгебри DT_3 . В наступній теоремі доводиться справедливність оберненого твердження.

Теорема 6. *Нехай a є незвідний, однорідний, ізобарний елемент з $k[A]^{UT_3}$ мультипорядку $[0, d]$. То-ді*

(i) *векторний простір*

$$\bar{C}_d := \mathfrak{U}(UT_3)a = \left\{ \frac{(-1)^{i+j}}{[d, i+j-1]!} \hat{D}_2^j \hat{D}_3^i(a), i+j \leq d \right\},$$

є незвідним sl_3 -модулем ізоморфним до $\Gamma_{0,d}$.

(ii) *елемент Казимира $\Delta(\bar{C}_d, S^d(U))$ є контраваріантом порядку d тернарної форми.*

Доведення. (i) Покладемо $\bar{c}_{i,j} = \frac{(-1)^{i+j} \hat{D}_2^j \hat{D}_3^i(a)}{[d, i+j-1]!}$. То-ді, використавши пропозицію 2, знайдемо

$$\begin{aligned} D_1(\bar{c}_{i,j}) &= D_1 \left(\frac{(-1)^{i+j}}{[d, i+j-1]!} \hat{D}_2^j \hat{D}_3^i(a) \right) = \\ &= \frac{-(-1)^{i+j} i}{[d, i+j-1]!} \hat{D}_2^{j+1} \hat{D}_3^{i-1}(a) = -i \bar{c}_{i-1, j+1}. \end{aligned}$$

Неважко переконатися, використовуючи індукцію, що $\hat{D}_1 \hat{D}_2^j(a) = -j \hat{D}_3 \hat{D}_2^{j-1}$. Тому, знову взявши до уваги пропозицію 2, враховуючи комутативність операторів $\hat{D}_1$, і $\hat{D}_3$, а, також те, що мають місце рівності

$$\omega_2(a) = \text{ord}_2(a) = d,$$

після нескладних обчислень отримаємо

$$\begin{aligned} D_2(\bar{c}_{i,j}) &= D_2 \left(\frac{(-1)^{i+j} \hat{D}_2^j \hat{D}_3^i(a)}{[d, i+j-1]!} \right) = \\ &= \frac{-(-1)^{i+j-1} j}{[d, i+j-2]!} \hat{D}_2^{j-1} \hat{D}_3^i(a) = -j \bar{c}_{i, j-1}. \end{aligned}$$

Далі, аналогічно знаходимо

$$\hat{D}_1(\bar{c}_{i,j}) = \frac{-j(-1)^{i+j} \hat{D}_2^{j-1} \hat{D}_3^{i+1}(a)}{[d, i+j-1]!} = -j \bar{c}_{i+1, j-1},$$

і

$$\hat{D}_2(\bar{c}_{i,j}) = -(d - (i+j)) \bar{c}_{i, j+1}.$$

Отже, векторний простір $\bar{C}_d$ є sl_3 -модулем, причому дія алгебри sl_3 співпадає з її дією на sl_3 -модулі C_d , див. (ii) попередньої теореми. Оскільки розмірності просторів $\bar{C}_d$ і C_d рівні $\frac{1}{2}(d+1)(d+2)$, то $\bar{C}_d \cong C_d \cong \Gamma_{0,d}$.

(ii) Розглянемо білінійну форму

$$(\cdot, \cdot) : \bar{C}_d \times S^d(U) \rightarrow \mathbb{K},$$

значення якої на базисних елементах відповідних просторів визначається за формулою

$$(\bar{c}_{k,l}, u_3^{d-(i+j)} u_1^i u_2^j) = \frac{(-1)^{i+j} i! j! (d - (i + j))!}{d!} \delta_{ik} \delta_{jl}.$$

Аналогічно, як і у випадку коваріантів можна показати, що ця форма є sl_3 -інваріантною і тому базиси

$$\left\{ \frac{(-1)^{i+j} d!}{i! j! (d - (i + j))!} \bar{c}_{i,j} \right\} \text{ та } \{ u_3^{d-(i+j)} u_1^i u_2^j \}, i + j \leq d,$$

будуть взаємно дуальними.

Відповідний елемент Казимира є sl_3 -інваріантом і має вигляд

$$\Delta(\bar{C}_d, S^d(U)) = \sum_{i+j \leq n} \frac{(-1)^{i+j} d!}{i! j! (d - (i + j))!} \bar{b}_{i,j} u_3^{d-(i+j)} u_1^i u_2^j,$$

тобто є контраваріантом порядку d . □

6. ЗМІШАНІ КОНКОМІТАНТИ ТЕРНАРНОЇ ФОРМИ

Перейдемо до вивчення змішаних конкомітантів тернарної форми. Як і у випадку коваріантів та контраваріантів мають місце наступні теореми

Теорема 7. *Нехай*

$$f = \sum_{\substack{i+j \leq d_1 \\ k+l \leq d_2}} \frac{d_1! d_2! B_{ij}^{kl} x_1^{d_1-(i+j)} x_2^i x_3^j u_3^{d_2-(k+l)} u_1^k u_2^l}{i! j! k! l! (d_1 - (i + j))! (d_2 - (k + l))!},$$

– незвідний змішаний конкомітант класу $[d_1, d_2]$. Тут $B_{ij}^{kl} \in k[A]$ і $d_1, d_2 > 0$. Тоді:

(i) векторний простір

$$B_{d_1}^{d_2} := \langle \{B_{ij}^{kl}\}, i + j \leq d_1, k + l \leq d_2 \rangle$$

є незвідним sl_3 -модулем ізоморфним Γ_{d_1, d_2} .

(ii) елемент B_{00}^{00} є старшим вектором sl_3 -модуля $B_{d_1}^{d_2}$ з вагою $[d_1, d_2]$.

(iii) змішаний конкомітант f є елементом Казимира, причому $f = \Delta(B_{d_1}^{d_2}, S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U))$.

Доведення. (i) Очевидно, що f є інваріантом sl_3 -модуля $B_{d_1}^{d_2} \cdot S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)$. Тому із теореми 1 отримуємо

$$B_{d_1}^{d_2} \cong (S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U))^* = (S^{d_1}(X))^* \cdot (S^{d_2}(U))^*.$$

sl_3 -модуль $S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)$ можна легко розкласти на незвідні підмодулі. Для цього знайдемо старші вектори в $S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)$, тобто вектори інваріантні відносно алгебри DT_3 . Неважко переконатися, що за старші вектори можна взяти такі многочлени

$$v_i := x_3^{d_1-i} u_1^{d_2-i} u^i, \quad i \leq 0 \dots i_0, \quad i_0 := \min(d_1, d_2),$$

а $u := x u_1 + y u_2 + z u_3$ – універсальний коваріант.

Оскільки $\text{ord}_1(u_1)=1$, і $\text{ord}_1(x_3)=\text{ord}_1(u)=0$, то $\text{ord}_1(v_i) = d_1 - i$. Аналогічно знаходимо, що і

$\text{ord}_2(v_i) = d_2 - i$. Оскільки, порядок інваріанта спі-впадає з його вагою, то вага кожного вектора v_i рів-на $[d_1 - i, d_2 - i]$, і має місце розклад

$$S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U) = \Gamma_{d_1, d_2}(v_0) + \cdots + \Gamma_{d_1 - i_0, d_2 - i_0}(v_{i_0}).$$

Тут $\Gamma_{d_1 - i, d_2 - i}(v_i)$ – незвідний sl_3 -модуль із старшим вектором v_i і вагою $[d_1 - i, d_2 - i]$.

Повністю аналогічно можна перевірити, що многочлени $\bar{v}_i := x^{d_1 - i} u_3^{d_2 - i} u^i$ є молодшими векторами sl_3 -модуля $S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)$.

Задамо лінійне відображення векторних просторів $\varphi : S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U) \rightarrow B_{d_1}^{d_2}$, яке кожному елементу з $S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)$ ставить у відповідність дуальний йому елемент з $B_{d_1}^{d_2}$, тобто

$$\varphi(x_1^{d_1 - (i+j)} x_2^i x_3^j u_3^{d_2 - (k+l)} u_1^k u_2^l) = \frac{d_1! d_2!}{i! j! k! l! (d_1 - (i+j))! (d_2 - (k+l))!} B_{ij}^{kl}.$$

Врахувавши теорему 2, отримаємо, що відображення φ переводить молодший вектор sl_3 -модуля $S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)$ у старший вектор sl_3 -модуля $B_{d_1}^{d_2}$. Позначимо через $w_i := \varphi(v_i)$ відповідні старші вектори, а через $\Gamma_{d_1 - i, d_2 - i}(w_i)$ – відповідні незвідні підмодулі. Має місце розклад

$$B_{d_1}^{d_2} = \Gamma_{d_1, d_2}(w_0) + \cdots + \Gamma_{d_1 - i_0, d_2 - i_0}(w_{i_0}).$$

Розглянемо тепер тепер елемент Казиміра

$$\Delta(B_{d_1}^{d_2}, S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)).$$

Очевидно має місце розклад

$$\Delta(B_{d_1}^{d_2}, S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)) = \Delta(\Gamma_{d_1, d_2}(w_0), \Gamma_{d_1, d_2}(v_0)) + \cdots + \Delta(\Gamma_{d_1 - i_0, d_2 - i_0}(v_{i_0}), \Gamma_{d_1 - i_0, d_2 - i_0}(w_{i_0})).$$

Кожен із елементів Казиміра в правій частині, крім останнього, є змішаним конкомітантом, тому елемент $\Delta(B_{d_1}^{d_2}, S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U))$ буде незвідним лише тоді, коли всі змішані конкомітанти правої частини меншого класу будуть рівні нулю, а це можливо лише у випадку, коли всі старші вектори $w_i = 0$, $i = 1 \dots i_0$, а $w_0 \neq 0$. Таким чином отримаємо

$$\Delta(B_{d_1}^{d_2}, S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)) = \Delta(\Gamma_{d_1, d_2}(w_0), \Gamma_{d_1, d_2}(v_0)),$$

звідки зразу випливає, що $B_{d_1}^{d_2} = \Gamma_{d_1, d_2}(w_0) \cong \Gamma_{d_1, d_2}$.

(ii)

Аналогічно до того, як це було зроблено в пропозиції 1, знаходимо дію породжуючих елементів алгебри sl_3 на $B_{d_1}^{d_2}$:

$$\begin{aligned} \hat{D}_1(B_{i,j}^{k,l}) &= (d_1 - (i+j)) B_{i+1,j}^{k,l} - l B_{i,j}^{k+1,l-1}, \\ \hat{D}_2(B_{i,j}^{k,l}) &= i B_{i-1,j+1}^{k,l} - (d_2 - (k+l)) B_{i,j}^{k,l+1}, \\ \hat{D}_3(B_{i,j}^{k,l}) &= (d_1 - (i+j)) B_{i,j+1}^{k,l} - (d_2 - (k+l)) B_{i,j}^{k+1,l}, \\ D_1(B_{i,j}^{k,l}) &= i B_{i-1,j}^{k,l} - k B_{i,j}^{k-1,l+1}, \\ D_2(B_{i,j}^{k,l}) &= j B_{i+1,j-1}^{k,l} - l B_{i,j}^{k,l-1}, \\ D_3(B_{i,j}^{k,l}) &= j B_{i,j-1}^{k,l} - k B_{i,j}^{k-1,l}. \end{aligned}$$

Звідси зразу отримуємо, що

$$D_1(B_{0,0}^{0,0}) = D_2(B_{0,0}^{0,0}) = 0,$$

отже, $B_{0,0}^{0,0}$ – старший вектор у $B_{d_1}^{d_2}$.

(iii) Оскільки базиси

$$\left\{ \frac{d_1! d_2!}{i! j! k! l! (d_1 - (i+j))! (d_2 - (k+l))!} B_{ij}^{kl} \right\} \text{ та } \{ x_1^{d_1 - (i+j)} x_2^i x_3^j u_3^{d_2 - (k+l)} u_1^k u_2^l \}, i+j \leq d_1, k+l \leq d_1$$

дуальні, то $f = \Delta(B_{d_1}^{d_2}, S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U))$. $\square$

Нехай a є незвідний, однорідний, ізобарний елемент з $k[A]^{UT_3}$ порядку $[d_1, d_2]$. Розглянемо векторний простір $\bar{B}_{d_1}^{d_2}$ породжений елементами $\{\bar{B}_{i,j}^{k,l}\}$, де $\bar{B}_{0,0}^{0,0} := a$, а всі $\bar{B}_{i,j}^{k,l}$ знаходяться із умов

$$\begin{aligned}\hat{D}_1(\bar{B}_{i,j}^{k,l}) &= (d_1 - (i + j))\bar{B}_{i+1,j}^{k,l} - l\bar{B}_{i,j}^{k+1,l-1}, \\ \hat{D}_2(\bar{B}_{i,j}^{k,l}) &= i\bar{B}_{i-1,j+1}^{k,l} - (d_2 - (k + l))\bar{B}_{i,j}^{k,l+1}, \\ \hat{D}_3(\bar{B}_{i,j}^{k,l}) &= (d_1 - (i + j))\bar{B}_{i,j+1}^{k,l} - (d_2 - (k + l))\bar{B}_{i,j}^{k+1,l},\end{aligned}$$

та із умов рівності нулю елементів $\bar{w}_i$, $i = 1 \dots i_0$. Тут $\bar{w}_i$ утворюються із w_i заміною $B_{i,j}^{k,l}$ на $\bar{B}_{i,j}^{k,l}$.

Теорема 8. *Нехай a є незвідний, однорідний, ізобарний елемент з $k[A]^{UT_3}$ мультипорядку $[d_1, d_2]$. Тоді:*

- (i) *векторний простір $\bar{B}_{d_1}^{d_2} := \mathfrak{U}(UT_3)a$ є незвідним sl_3 -модулем ізоморфним до Γ_{d_1, d_2} .*
- (ii) *елемент Казимира $\Delta(\bar{B}_{d_1}^{d_2}, S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U))$ є змішаним конкомітантом тернарної форми класу $[d_1, d_2]$.*

Доведення. (i) Пряма перевірка показує, що $\bar{B}_{d_1}^{d_2}$ є sl_3 -модулем. Оскільки простір $\bar{B}_{d_1}^{d_2}$ побудований таким чином, що в ньому існує лише один старший вектор ваги $[d_1, d_2]$, а саме $\bar{B}_{0,0}^{0,0} = a$, то $\bar{B}_{d_1}^{d_2}$ є незвідним sl_3 -модулем, причому $\bar{B}_{d_1}^{d_2} = \mathfrak{U}(UT_3)a$.

(ii) Розглянемо білінійну форму

$$(\cdot, \cdot) : \bar{B}_{d_1}^{d_2} \times S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U) \rightarrow \mathbb{K},$$

значення якої на базисних елементах відповідних просторів визначається за формулою

$$(\bar{B}_{i,j}^{k,l}, x_1^{d_1-(i+j)} x_2^{i'} x_3^{j'} u_3^{d_2-(k'+l')} u_1^{k'} u_2^{l'}) = \frac{i!j!k!l!(d_1-(i+j))!(d_2-(k+l))!}{d_1!d_2!} \delta_{i,i'} \delta_{j,j'} \delta_{k,k'} \delta_{l,l'}.$$

Аналогічно, як і у випадку коваріантів та контраваріантів можна показати що ця форма є невідродженою та sl_3 -інваріантною. Тому, базиси

$$\left\{ \frac{d_1!d_2!}{i!j!k!l!(d_1-(i+j))!(d_2-(k+l))!} \bar{B}_{i,j}^{k,l} \right\},$$

та

$$\{x_1^{d_1-(i+j)} x_2^i x_3^j u_3^{d_2-(k+l)} u_1^k u_2^l\}, i + j \leq d_1, k + l \leq d_2,$$

є дуальними, а відповідний елемент Казимира

$$\Delta(\bar{B}_{d_1}^{d_2}, S^{d_1}(X) \cdot S^{d_2}(U)),$$

є змішаним конкомітантом тернарної форми класу $[d_1, d_2]$. $\square$

Приклад. Для $n = 3$, розглянемо в $k[A]$ многочлен $a := a_{0,0}a_{2,0} - a_{1,0}^2$ який є інваріантом підалгебри $k[A]^{DT_3}$. Оскільки $\hat{D}_1^3(a) = 0$, але $\hat{D}_1^2(a) \neq 0$, то $\text{ord}_1(a) = 2$. Аналогічними міркуваннями отримуємо, що $\text{ord}_2(a) = 2$, отже, порядок a рівний $[2, 2]$, і a буде старшим вектором зі старшою вагою $[2, 2]$ sl_3 -підмодуля $\bar{B}_2^2 = \mathfrak{U}(UT_3)a$ в $k[A]$, ізоморфного стандартному

sl_3 -модулю $\Gamma_{2,2}$. Відповідно до вагової діаграми знайдемо базисні вектори вагових підпросторів $B_{(i,j)}$ sl_3 -модуля $\mathfrak{U}(UT_3)a$

$$\begin{aligned}
B_{(2,2)} &= \{B_{00}^{00} = a\}, \\
B_{(0,3)} &= \{\hat{D}_1(a) = 2B_{10}^{00}\}, \\
B_{(3,0)} &= \{D_2(B_{00}^{00}) = -2B_{00}^{01}\}, \\
B_{(4,-2)} &= \{\hat{D}_2^2(a) = 2B_{0,0}^{0,2}\}, \\
B_{(-2,4)} &= \{\hat{D}_1^2(a) = 2B_{20}^{00}\}, \\
B_{(-3,3)} &= \{\hat{D}_1^2\hat{D}_3(a) = -4B_{2,0}^{1,0}\}, \\
B_{(-4,2)} &= \{\hat{D}_1^2\hat{D}_3^2(a) = 4B_{2,0}^{2,0}\}, \\
B_{(3,-3)} &= \{\hat{D}_2^2\hat{D}_2(a) = 4B_{0,1}^{0,2}\}, \\
B_{(2,-4)} &= \{\hat{D}_2^2\hat{D}_3^2(a) = 4B_{0,2}^{0,2}\}, \\
B_{(-2,-2)} &= \{\hat{D}_3^4(a) = 24B_{0,2}^{2,0}\}, \\
B_{(1,1)} &= \{\hat{D}_3(a) = 2B_{0,1}^{0,0} - 2B_{0,0}^{1,0}, \\
&\quad \hat{D}_1D_2(a) = -4B_{1,0}^{0,1} + 2B_{0,0}^{1,0}\}, \\
B_{(-1,2)} &= \{\hat{D}_1\hat{D}_3(a) = -4B_{1,0}^{1,0} + 2B_{1,1}^{0,0}, \\
&\quad \hat{D}_1^2\hat{D}_2 = 8B_{1,0}^{1,0} - 4B_{2,0}^{0,1}\}, \\
B_{(2,-1)} &= \{\hat{D}_1\hat{D}_2^2(a) = 4B_{1,0}^{0,2} - 4B_{0,0}^{1,1}, \\
&\quad \hat{D}_2\hat{D}_3(a) = 2B_{0,0}^{1,1} - 4B_{0,1}^{0,1}\}, \\
B_{(-2,1)} &= \{\hat{D}_1\hat{D}_3(a) = 4B_{1,0}^{2,0} - 8B_{1,1}^{1,0}, \\
&\quad \hat{D}_1^2\hat{D}_2\hat{D}_3(a) = -8B_{1,0}^{2,0} + 4B_{2,0}^{1,1} + 8B_{1,1}^{1,0}\}, \\
B_{(1,-2)} &= \{\hat{D}_2\hat{D}_3^2(a) = 8B_{0,1}^{1,1} - 4B_{0,2}^{0,1}, \\
&\quad \hat{D}_1\hat{D}_2^2\hat{D}_3(a) = 4B_{1,1}^{0,2} - 8B_{0,1}^{1,1}\}, \\
B_{(-1,-1)} &= \{\hat{D}_1\hat{D}_2\hat{D}_3^2(a) = 8B_{1,1}^{1,1} - 8B_{0,1}^{2,0} + 4B_{0,2}^{1,0}, \\
&\quad \hat{D}_1^2\hat{D}_2^2\hat{D}_3(a) = -16B_{1,1}^{1,1} + 8B_{0,1}^{2,0}\}, \\
B_{(-3,0)} &= \{\hat{D}_1^2\hat{D}_2\hat{D}_3^2(a) = -16B_{1,1}^{2,0}\}, \\
B_{(0,-3)} &= \{\hat{D}_1\hat{D}_2^2\hat{D}_3^2(a) = -8B_{0,2}^{1,1}\}, \\
B_{(0,0)} &= \{\hat{D}_3^2(a) = -8B_{0,1}^{1,0} + 2B_{0,0}^{2,0} + 2B_{0,2}^{0,0}, \\
&\quad \hat{D}_1\hat{D}_2\hat{D}_3(a) = 4B_{1,0}^{1,1} - 2B_{0,0}^{2,0} - 4B_{1,1}^{0,1} + 4B_{0,1}^{1,0}, \\
&\quad \hat{D}_1^2\hat{D}_2^2(a) = -16B_{1,0}^{1,1} + 4B_{0,0}^{2,0} + 4B_{2,0}^{0,2}\}.
\end{aligned}$$

Отримали 27 рівнянь для 36 невідомих $B_{i,j}^{k,l}$. Інші 9 рівнянь знайдемо із наступних міркувань.

В sl_3 -модулі $S^2(X) \cdot S^2(U)$ розглянемо молодші вектори

$$\begin{aligned}
v_1 &= x_1u_1u = x_1u_1(x_1u_1 + x_2u_2 + x_3u_3) = x_1^2u_1^2 + x_1x_2u_1u_2 + x_1x_3u_1u_3, \\
v_2 &= u^2 = (x_1u_1 + x_2u_2 + x_3u_3)^2.
\end{aligned}$$

Тоді вектори

$$\begin{aligned}
\varphi(v_1) &= B_{0,1}^{0,0} + B_{0,0}^{1,0} + B_{1,0}^{0,1}, \\
\varphi(v_2) &= B_{0,0}^{2,0} + B_{2,0}^{0,2} + B_{0,2}^{0,0} + 2B_{1,0}^{1,1} + 2B_{0,1}^{1,0} + 2B_{1,1}^{0,1},
\end{aligned}$$

будуть старшими векторами B_2^2 мультипорядків $[1, 1]$ і $[0, 0]$. Розмірність $\Gamma_{1,1}(\varphi(v_1))$ рівна 8 і розмірність $\Gamma_{0,0}(\varphi(v_2))$ рівна 1. Одномірні вагові підпростори $\Gamma_{1,1}(\varphi(v_1))$ породжуються такими елементами

$$\begin{aligned}
\varphi(v_1) &= B_{0,1}^{0,0} + B_{0,0}^{1,0} + B_{1,0}^{0,1}, \\
\hat{D}_1(\varphi(v_1)) &= B_{1,0}^{1,0} + B_{2,0}^{0,1} + B_{1,1}^{0,0}, \\
\hat{D}_1\hat{D}_3(\varphi(v_1)) &= -B_{1,0}^{2,0} - B_{2,0}^{1,1} - B_{1,1}^{1,0}, \\
\hat{D}_2\hat{D}_3(\varphi(v_1)) &= -B_{0,1}^{1,1} - B_{0,2}^{0,1} - B_{1,1}^{0,2}, \\
\hat{D}_1\hat{D}_2(\varphi(v_1)) &= B_{0,0}^{2,0} - B_{2,0}^{0,2} - B_{1,1}^{0,1} + B_{0,1}^{1,0}, \\
\hat{D}_2(\varphi(v_1)) &= -B_{0,0}^{1,1} - B_{0,1}^{0,1} - B_{1,0}^{0,2}, \\
\hat{D}_1\hat{D}_2\hat{D}_3(\varphi(v_1)) &= B_{1,1}^{1,1} + B_{0,1}^{2,0} + B_{0,2}^{1,0}, \\
\hat{D}_3(\varphi(v_1)) &= -B_{0,0}^{2,0} + B_{1,1}^{0,1} - B_{1,0}^{1,1} + B_{0,2}^{0,0}.
\end{aligned}$$

Поклавши $\varphi(v_1) = 0$, $\varphi(v_2) = 0$ знайдемо необхідні 9 рівнянь. Роз'язавши в Maple отриману систему із 36 рівнянь знайдемо значення всіх 27 базисних елементів $B_{k,l}^{i,j}$. Отже, ми отримали реалізацію незвідного sl_3 -модуля $B_2^2 \cong \Gamma_{2,2}$ в $\mathfrak{U}(sl_3)a$. Відповідний елемент Казіміра буде змішаним конкомітантом

$$f := \Delta(B_2^2, S^2(X) \cdot S^2(U)) = \sum_{\substack{i+j \leq 2 \\ k+l \leq 2}} \frac{2!2!B_{ij}^k x_1^{2-(i+j)} x_2^i x_3^j u_3^{2-(k+l)} u_1^k u_2^l}{i!j!k!l!(2-(i+j))!(2-(k+l))!}.$$

Обчисливши всі коефіцієнти $B_{k,l}^{i,j}$ знаходимо явний вигляд f :

$$\begin{aligned}
f := \Delta(B_2^2, S^2(X) \cdot S^2(U)) = & \\
& (a_{0,0} a_{2,0} - a_{1,0}^2) x^2 u_3^2 + (a_{2,0} a_{0,2} - a_{1,1}^2) x^2 u_1^2 + (a_{0,1} a_{0,3} - a_{0,2}^2) z^2 u_2^2 \\
& + (a_{2,1} a_{0,3} - a_{1,2}^2) z^2 u_1^2 + (a_{0,2} a_{0,0} - a_{0,1}^2) x^2 u_2^2 + (a_{2,1} a_{0,1} - a_{1,1}^2) z^2 u_3^2 \\
& + (-a_{2,1}^2 + a_{3,0} a_{1,2}) y^2 u_1^2 + (-a_{2,0}^2 + a_{1,0} a_{3,0}) y^2 u_3^2 \\
& + (-a_{1,0} a_{2,0} + a_{3,0} a_{0,0}) x y u_3^2 + (a_{1,0} a_{1,2} - a_{1,1}^2) y^2 u_2^2 \\
& + (a_{1,2} a_{0,1} + a_{1,0} a_{0,3} - 2 a_{1,1} a_{0,2}) y z u_2^2 \\
& + (a_{1,2} a_{0,0} - 2 a_{1,1} a_{0,1} + a_{1,0} a_{0,2}) x y u_2^2 + (2 a_{1,1} a_{0,2} - 2 a_{1,2} a_{0,1}) u_2 z^2 u_3 \\
& + (2 a_{1,0} a_{1,1} - 2 a_{2,0} a_{0,1}) x^2 u_3 u_1 + (-2 a_{1,1} a_{2,1} + a_{2,0} a_{1,2} + a_{3,0} a_{0,2}) x y u_1^2 \\
& + (2 a_{2,0} a_{2,1} - 2 a_{3,0} a_{1,1}) y^2 u_3 u_1 + (2 a_{1,1} a_{1,2} - 2 a_{2,1} a_{0,2}) z^2 u_3 u_1 \\
& + (a_{2,0} a_{0,3} + a_{2,1} a_{0,2} - 2 a_{1,1} a_{1,2}) x z u_1^2 + (-a_{0,1} a_{0,2} + a_{0,3} a_{0,0}) x z u_2^2 \\
& + (2 a_{2,0} a_{1,1} - 2 a_{1,0} a_{2,1}) u_2 y^2 u_3 + (a_{3,0} a_{0,1} + a_{1,0} a_{2,1} - 2 a_{2,0} a_{1,1}) y z u_3^2 \\
& + (2 a_{0,1} a_{1,0} - 2 a_{1,1} a_{0,0}) u_2 x^2 u_3 + (2 a_{1,1} a_{2,1} - 2 a_{2,0} a_{1,2}) y^2 u_2 u_1 \\
& + (-2 a_{1,0} a_{0,2} + 2 a_{1,1} a_{0,1}) x^2 u_2 u_1 + (a_{2,1} a_{0,0} - 2 a_{1,0} a_{1,1} + a_{2,0} a_{0,1}) x z u_3^2 \\
& + (-a_{2,1} a_{1,2} + a_{3,0} a_{0,3}) y z u_1^2 + (-2 a_{1,1} a_{0,3} + 2 a_{1,2} a_{0,2}) z^2 u_2 u_1 \\
& + (2 a_{1,2} a_{0,1} - 2 a_{1,0} a_{0,3}) x z u_2 u_1 + (-2 a_{2,1} a_{0,0} + 2 a_{2,0} a_{0,1}) u_2 x y u_3 \\
& + (-2 a_{1,2} a_{0,0} + 2 a_{1,0} a_{0,2}) u_2 x z u_3 \\
& + (2 a_{1,0} a_{1,2} + 2 a_{1,1}^2 - 2 a_{2,1} a_{0,1} - 2 a_{2,0} a_{0,2}) x z u_3 u_1 \\
& + (-2 a_{3,0} a_{0,2} + 2 a_{2,0} a_{1,2}) y z u_3 u_1 \\
& + (-2 a_{2,0} a_{0,2} + 2 a_{1,1}^2 - 2 a_{1,0} a_{1,2} + 2 a_{2,1} a_{0,1}) x y u_2 u_1 \\
& + (2 a_{1,0} a_{2,1} - 2 a_{3,0} a_{0,1}) x y u_3 u_1 + (-2 a_{2,0} a_{0,3} + 2 a_{2,1} a_{0,2}) y z u_2 u_1 \\
& + (-2 a_{1,0} a_{1,2} + 2 a_{2,0} a_{0,2} + 2 a_{1,1}^2 - 2 a_{2,1} a_{0,1}) u_2 y z u_3
\end{aligned}$$

ЛІТЕРАТУРА

- [1] J.H. Grace, A. Young, The Algebra of Invariants, London, 1903.
- [2] P. Gordan, *Ueber die Theorie der ternären cubischen Formen*, (1869), Clebsch Ann. I., 57–89.
- [3] E. Noether, *Über die Bildung des Formensystems der ternären biquadratischen Form*, (1908), J. für Math. 134, 23–90.
- [4] O. E. Glenn, Treatise on theory of invariants, Boston, 1915.

- [5] Спрингер Т., Теория инвариантов. — М.: Мир, 1981. — 192 с.
- [6] W. Fulton, J. Harris, Representation theory: a first course, 1991.
- [7] J. Humphreys, Introduction to Lie Algebras and Representation Theory, 1978.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, вул. ІНСТИТУТСЬКА, 11, 29016, м. Хмельницький